

УДК 338.48:640.4

УРБАНІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Н. Ганич

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів 79000, Україна*

Проаналізовано особливості впливу процесів урбанізації на розвиток і територіальну організацію готельного господарства Львівської області, висвітлено тенденції розташування готельних комплексів у структурі міста.

Ключові слова: готельне господарство, рівень урбанізації, заклади розміщення.

Одним з найважливіших напрямів туристичної діяльності є забезпечення туристів засобами розміщення. При формуванні загальної бази розміщення слід враховувати, що головними регуляторами ринку є попит і пропозиція. Крім того, розвиток і територіальна організація готельного господарства зумовлюється низкою факторів і умов, а також зв'язками між закладами готельного господарства, системою розселення і об'єктами господарювання.

Урбанізація (від лат. *urbanus* – міський) – це зростання ролі міст у житті країни чи регіону. Цей складний соціальний процес впливає на всі сторони життя суспільства. Теоретичні і методологічні засади урбанізації в нашій країні досліджували відомі географи та економісти Н.І.Блажко, Ф.Д.Заставний, Л.М.Корецький, П.С.Коваленко, В.М.Кубійович, О.І.Степанів, А.В.Степаненко, Г.Г.Старостенко, Д.М.Стеченко, М.Ф.Тимчук, М.І.Фащевський, О.І.Шаблій, Л.Т.Шевчук та ін.

Урбанізованість – це ступінь розвитку міського життя (стан, досягнутий у процесі урбанізації). Урбанізація може відбуватися високими темпами за низької урбанізованості, або темпи урбанізації можуть сповільнюватися за високої урбанізованості. Урбанізація та урбанізованість визначаються різними показниками. Оскільки урбанізація є процесом, її характеризують динамічні показники (темпи урбанізації), водночас урбанізованість характеризується статичними показниками (кількість і частка міського населення, кількість міських поселень, їх площа та ін.).

На розташування закладів готельного господарства впливають, з одного боку, особливості цільового призначення закладу, а з іншого – освоєність території, на якій вони розташовані. О.Шаблій розглядає фактори як такі, що виникають з умов під впливом суспільно-економічних законів і закономірностей. Е.Алаєв визначає фактори розміщення як сукупність аргументів, стосовно яких роль функцій відіграє вибір місця розміщення закладу (об'єкта). А.В.Степаненко [1981] відзначає, що процес урбанізації супроводжується формуванням специфічного середовища для життєдіяльності населення і суттєвими змінами у його

способі життя.

Урбанізація є багатоаспектним суспільно-культурним процесом, цивілізаційна роль якого визначається зростанням міст і підвищенням їх ролі у житті суспільства, а також концентрацією і диференціацією міських видів діяльності, утворенням нових агломераційних форм і геопросторових структур міського розселення, поширенням міського способу життя тощо. Середовищем соціокультурного та економічного вияву сучасних урбанізаційних процесів є суспільство загалом, а їх наслідком – розвиток екістичного (розселенського) природокористування та його геопросторових структур – міст, формування мереж міських поселень, урбанізаційно-екістичних систем окремих регіонів, країн і глобального урбанізаційно-екістичного континууму – ойкуменополісу.

Аналізуючи вплив демографічних факторів, насамперед необхідно звернути увагу на чисельність населення та його розселення на територіях формування попиту на послуги закладів розміщення. Відомо, що міське населення набагато активніше за сільське, відповідно, місцями найбільшого формування попиту є великі міста та рекреаційно розвинені території, населення яких володіє більшими коштами, є фінансово стабільнішим, для якого характерний нормований режим роботи з щорічними відпустками та соціальними програмами, в тому числі рекреаційними. Крім того, як зазначає О.О.Любіцева, урбанізаційні процеси проявляються не лише у збільшенні міського населення, а й у поширенні міського способу життя і відповідного йому стилю життя з його споживчими стандартами [6, с.163].

Отже, урбанізаційні процеси та, зокрема, збільшення чисельності міського населення, яке відбувається за рахунок міграції із сіл та яке характерне для сучасної України, чинитиме позитивний вплив на попит на послуги закладів розміщення, оскільки сприятиме зростанню кількості потенційних споживачів.

На основі аналізу демогеографічної ситуації О.І.Шаблій виокремив у Львівській області шість демогеографічних районів.

1) центрально-західний (м. Львів, Яворівський, Пустомитівський, Миколаївський райони), високо демогеографічно розвинений;

2) північний (Сокальський і Жовківський), середньо демогеографічно розвинений;

3) південно-східний (Дрогобицький і Стрийський), середньо демогеографічно розвинений;

4) східний (Радехівський, Кам'яно-Бузький, Буський, Бродівський, Золочівський, Жидачівський, Перемишлянський), низько демогеографічно розвинений;

5) південно-західний (Мостиський, Городецький, Старосамбірський, Самбірський), низько демогеографічно розвинений;

6) південно-гірський (Сколівський, Турківський), специфічно демогеографічно розвинений.

Рівень урбанізації області впливає на обсяги туристичних потоків. Найбільші за чисельністю міста області: Львів, Трускавець, Дрогобич.

За адміністративним статусом на території Львівської області виділяються

міста обласного та районного підпорядкування. В області є дев'ять міст обласного підпорядкування: Львів (обласний центр), Борислав, Дрогобич (районний центр), Самбір (районний центр), Стрий (районний центр), Червоноград, Трускавець, Новий Розділ і Моршин. 20 міст виконують функції районних центрів (Броди, Буськ, Городок, Дрогобич, Жидачів, Жовква, Золочів, Кам'янка-Бузька, Миколаїв, Мостиська, Перемишляни, Пустомити, Радехів, Самбір, Сколе, Сокаль, Старий Самбір, Стрий, Турка, Яворів). Три міста (Дрогобич, Стрий, Самбір) мають подвійне адміністративне значення як районні центри і як міста обласного підпорядкування, що створює певні управлінсько-територіальні проблеми та суперечності щодо територіального розмежування та розподілу повноважень.

Рівень урбанізації у Львівській області становить 61%, що пояснюється значним зменшенням сільського населення. Цей показник Львівщини менший ніж по Україні (67,9%) і найбільший у Західному регіоні України. Серед областей Західного регіону України лише у Львівській він перевищує 50%.

Найвища частка міського населення (50-75%) у прикарпатських районах: Дрогобицькому, Стрийському і Миколаївському та північному Сокальському. Найнижчий рівень урбанізації (менше 25%) у південно-західних (Мостиський, Старосамбірський, Турківський) та східних (Перемишлянський і Радехівський) районах. Специфічним у цьому плані є Пустомитівський район, у ньому рівень урбанізації найнижчий — 14%.

На території Львівщини сформувалася моноцентрична Львівська агломерація та формується поліцентрична Дрогобицька агломерація.

Аналіз стану готельного господарства у містах області показав, що найбільше готелів сконцентровано у містах Львові та Трускавці. Засобів розміщення готельного типу нема у місті Самборі (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни в територіальній організації готельного господарства
Львівської області за 2000-2010 роки [2]

Райони і міста обласного значення	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Всього	55	65	78	85	82	100	110	128	148	155
м. Львів	18	21	24	22	23	27	29	34	36	40	48
м. Борислав	1	1	1	1	1	1	1	3	4	4	4
м. Дрогобич	3	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2
м. Моршин	–	–	–	2	2	2	3	2	2	3	3
м. Новий Розділ	–	–	–	1	1	1	1	1	1	1	1
м. Самбір	1	1	1	1	1	1	1	1	–	–	–

м. Стрий	4	3	1	1	2	3	3	3	3	3	2
м. Трускавець	1	2	3	3	5	7	8	14	17	18	17
м. Червоноград	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Бродівський	1	1	1	1	–	–	–	–	1	1	1
Буський	1	1	1	2	2	2	3	2	1	1	1
Городоцький	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2
Дрогобицький	–	–	1	2	1	2	2	2	3	3	2
Жидачівський	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Жовківський	1	1	1	1	1	1	3	4	4	4	5
Золочівський	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Кам'янка-Бузький	2	3	2	1	1	1	1	1	1	2	2
Миколаївський	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Мостиський	2	2	3	4	4	4	4	5	6	5	5
Перемишлянський	–	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Пустомитівський	3	7	9	10	6	7	8	9	15	15	13
Радехівський	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Самбірський	–	–	–	–	1	1	1	1	1	1	–
Сколівський	4	5	10	11	11	19	21	22	27	29	30
Сокальський	–	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Старосамбірський	1	1	1	1	1	1	1	1	–	–	–
Стрийський	1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2
Турківський	–	–	–	1	3	3	2	3	4	4	4
Яворівський	2	2	3	4	4	4	4	6	6	6	5

Раціональне розміщення мережі підприємств готельного господарства передбачає створення найбільших зручностей для населення за місцем роботи, відпочинку, а також забезпечення високої ефективності роботи самого підприємства. За умов конкуренції розташування підприємств готельного господарства має велике значення, тому необхідно враховувати такі чинники: чисельність населення, наявність туристичного потенціалу, обсяги туристичних потоків, чинні нормативи розміщення підприємств готельного господарства.

Готелі часто виконують основну містобудівну функцію, однак врахування містобудівних вимог потребує обмеження поверховості готелів і суттєво впливає на їх об'ємно-просторову композицію.

На розташування готелів у планувальній структурі міста суттєво впливає їх функціональне призначення. С.І.Байлик виділяє кілька характерних прийомів розміщення готелів у планувальній структурі міста:

- 1) у центрі міста;
- 2) на територіях, прилеглих до центру;
- 3) у центрі житлових районів і мікрорайонів;
- 4) на межі міста;
- 5) поза межами міста [1, с. 81].

До сьогодні збереглася тенденція розміщення великих готелів у центрі міста. Вони є невід'ємним планувальним елементом центральних площ міста, розташовані на центральних магістральних вулицях (готель "Львів", готель "Опера", "Гранд готель", готель "Жорж" у Львові).

Практика експлуатації готелів показує, що найефективнішим є їх розміщення в центрі міст, оскільки саме центр будь-якого міста добре пов'язаний транспортом з усіма районами та основними комунікаціями – вокзалами (залізничним, автовокзалом, аеровокзалом). На території історичного центру міста сконцентровані основні архітектурні та історичні пам'ятки, що створює комфортні умови для туристів, оскільки об'єкти їхніх інтересів знаходяться в зоні пішохідної доступності. Обмежувальними чинниками будівництва готелів у центральних частинах міст є постійне зростання вартості землі, труднощі організації будівництва (ускладнені під'їзди, відсутність місць для будівництва стоянок тощо).

Дедалі частіше готелі розташовують у зоні, прилеглий до центру. Тут значно більше придатних для будівництва територій, вартість землі нижча, комфортність середовища вища, шумове забруднення відносно невелике. Таке розміщення є оптимальним і поширеним. Водночас дещо погіршується транспортна доступність.

Свої переваги має розміщення готелів у центрі житлових районів та мікрорайонів: тут є вільні території для влаштування під'їздів і стоянок для пасажирських, екскурсійних автобусів, автомашин.

Свою специфіку має розміщення готелів на межі міста. Як правило, вони розташовуються в зоні в'їзду до міста на автомагістралях. Такі готелі здебільшого призначені для автотуристів. Невід'ємною умовою розміщення повинні бути зручні місця для з'їзду із транспортних артерій і добра видимість будівлі.

Від готелів, що розташовані поза за межами міста, значно важче дістатися центру міста [3].

Основною закономірністю територіальної організації готельного господарства Львівської області є тяжіння до міст та автомагістралей.

Проблемою готельного господарства Львівської області є моноцентрична просторова організація; готелі та інші місця для короткотермінового прожи-

вання сконцентровані переважно у Львові. Інші територіальні одиниці значно поступаються обласному центру за показниками розвитку готельної мережі.

Останнім часом активно розвивається діловий туризм. Цей напрям туризму охоплює поїздки, зумовлені професійною діяльністю і пов'язані з діловими зустрічами, конференціями, стажуванням тощо. Готелі насамперед орієнтуються на збут свого продукту. Досить актуальним є питання оцінки потенціалу певного готелю за місцем його розташування. Наприклад, у виборі готелю діловими туристами фактор розташування у центрі міста є вирішальним [4, с.65].

Попередники сучасних бізнес-готелів розміщувались на шляху подорожуючих. Розвиток залізниць сприяв будівництву багатьох готелів поблизу вокзалів. Готелі центрі міста з часом стали не лише місцями розміщення приїжджих, а й суспільними центрами для місцевих жителів. Сучасні бізнес-готелі знаходяться в діловій або центральній частинах міста і обслуговують насамперед бізнес-туристів. Це найбільша група готельних підприємств, оскільки, за статистикою, більше половини поїздок здійснюється саме з діловою метою. Обслуговування в них спрямоване на створення відповідної атмосфери, умов в номері для професійної діяльності, тому, крім зони відпочинку, тут є спеціальні приміщення і обладнання для проведення ділових заходів (конференц-зали, переговорні кімнати і т. д.), пункти обміну валют і відділення банків, серед додаткових послуг надаються послуги пральні, хімчистки, спортивних центрів, прокат автомобілів тощо. Готелі, які обслуговують бізнес-клієнтів мають змогу точно прогнозувати завантаження і здійснювати бронювання [7].

Для розвитку ділового туризму в головних містах Львівської області потрібно розвивати комфортну готельну базу, обладнану сучасними конференційними залами.

При плануванні нових підприємств готельного господарства будь-якої організаційно-правової форми необхідно враховувати всі чинники раціонального розміщення, щоб надалі підприємство ефективно працювало та було рентабельним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Байлик С.И.* Гостинничное хозяйство. Проблемы, перспективы, сертификация / С.И.Байлик. – К.: Альтерпрес, 2005. – 208 с.
2. Готельне господарство та туризм у Львівській області: Статистичний збірник. – Львів, 2011. – 111 с
3. *Круль Г.Я.* Основи готельної справи: Навчальний посібник / Г.Я.Круль. – К.: ЦУЛ, 2011. – 280 с.
4. *Мальська М.П.* Готельний бізнес: теорія та практика: Навчальний посібник. / М.П.Мальська, І.Г.Пандяк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
5. *Мальська М.П.* Організація готельного обслуговування: Підручник / І.Г.Пандяк, Ю.С.Занько. – К.: Знання, 2011. – 366 с.
6. *Любіцева О.О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О.О.Любіцева.

– К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.

7. Організація готельного господарства: Навчальний посібник/ *О.М.Головка, Н.С.Кампов, С.С.Махлинець, Г.В.Симочко.* – К. : Кондор, 2011. – 410 с.

*Стаття: надійшла до редколегії 25.05.2012
прийнята до друку 06.06.2012*

URBANIZATION AS FACTOR OF TERRITORIAL ORGANIZATION OF HOTEL INDUSTRY

N. Hanych

*Ivan Franko National University of L'viv
Doroshenko Str, 41/4, Lviv, Ukraine*

The features of influence of processes of urbanization are analysed on development and territorial organization of hotel economy of the Lviv area, the tendencies of location of hotel complexes are reflected in the structure of city.

Key words: hotel industry, level of urbanization, establishments of placing.

УРБАНИЗАЦІЯ КАК ФАКТОР ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОРГАНІЗАЦІИ ГОСТИНИЧНОГО ХОЗЯЙСТВА

Н. Ганч

*Львовский национальный университет имени Ивана Франка
ул. Дорошенко, 41/4, г. Львов, Украина*

Проанализированы особенности влияния процессов урбанизации на развитие и территориальную организацию гостиничного хозяйства Львовской области, отражены тенденции расположения гостиничных комплексов в структуре города.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, уровень урбанизации, предприятия размещения.